

УДК 343.8

DOI 10.32755/sjcriminal.2021.01.098

Ткаченко О. Г.,

кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника
кафедри тактико-спеціальної підготовки,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-5640-0906;

Петроченко Л. С.,

студент 462-ї навчальної групи,
Академія Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0001-6582-8798

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТАКТИКИ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДІВ І ОБШУКІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У статті проаналізовано проблеми криміналістичної тактики проведення оглядів та обшуків і запропоновано шляхи їх подолання. Встановлено, що серед слідчих розшукових дій особливе місце посідає обшук, який, з одного боку, є одним з найбільш ефективних та затребуваних у практиці слідчою дією, а з іншого – обмежує конституційні права та свободи осіб.

Дослідивши проблеми криміналістичної тактики проведення оглядів та обшуків, розглянувши тактичний досвід проведення огляду та обшуку в європейських країнах, запропоновано зміни до законодавства стосовно вдосконалення правового регулювання оглядів та обшуків.

Ключові слова: огляд, обшук, види оглядів та обшуків, тактика проведення оглядів, тактика обшуків.

Постановка проблеми. Становлення української державності, формування демократичної правової держави вимагають зміцнення і вдосконалення діяльності всієї системи державних органів, зокрема складної, багаторівневої системи Державної кримінально-виконавчої служби України. Процес узгодження чинного законодавства з міжнародними стандартами та світовою пенітенціарною доктриною необхідний для створення ефективною нормативно-правової бази, спрямованої на забезпечення регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України, зокрема й захисту правопорядку у слідчих ізоляторах і установах виконання покарань [1, с. 116]. Важливу роль у виконанні цього завдання відіграє тактика огляду, обшуку та особистого обшуку,

що нині перебуває на низькому рівні доктринального дослідження, наслідком чого є відсутність чіткого переліку тактичних прийомів його проведення, а отже, не можна вберегтися від випадків, коли особистий обшук суперечитиме положенням Конституції України про повагу до гідності людини. Зазначене свідчить про важливість формування не лише криміналістичного підходу до огляду, обшуку та особистого обшуку, в тому числі розробки тактичних прийомів їх проведення, а й кримінально-процесуального підходу з метою забезпечення допустимості цих слідчих (розшукової) дії. З огляду на зазначене КПК України потрібно доповнити статтями, які регламентуватимуть порядок і процесуальні особливості проведення огляду, обшуку та особистого обшуку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику провадження таких слідчих (розшукових) дій, як огляд та обшук у криміналістиці й теорії кримінального процесуального права, досліджували: Ю. П. Аленін, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. І. Бояров, Т. В. Варфоломєєва, В. К. Весельський, В. Г. Гончаренко, С. Ф. Денисюк, А. В. Іщенко, В. О. Коновалова, А. В. Кофанов, Л. М. Лобойко, В. О. Маркусь, Г. А. Матусовський, І. В. Пиріг, В. С. Поснік, М. В. Салтевський, Л. Д. Удалова, Ю. М. Черноус, В. Ю. Шепітько, А. П. Шеремет та ін. Проведені науковцями дослідження норм кримінально-процесуального закону, що регулюють правила і порядок проведення обшуку та огляду, їх інтерпретація в коментарях, наукових роботах, матеріалів судово-слідчої практики дозволило виявити низку істотних прогалин законодавця в регламентації проведення вказаних слідчих (розшукових) дії. Це, безумовно, свідчить про необхідність подальшого вдосконалення кримінально-процесуального законодавства та тактичних прийомів проведення огляду та обшуку.

Метою статті є висвітлення проблем правового регулювання та обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення проведення огляду та обшуку.

Виклад основного матеріалу. КПК України у ст. 237 встановлює, що з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей та документів.

Огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами КПК України, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи. Для участі в огляді може бути запрошений потерпілий, підозрюваний, захисник, законний представник та інші учасники кримінального провадження. З метою одержання допомоги з питань, що потребують спеціальних знань, слідчий, прокурор для участі в огляді може запросити спеціалістів [2].

Окремі статті КПК України, зокрема ст. 238–239, встановлюють огляд трупа та огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією. Під час проведення обшуку, використання особою, яка провадить цю слідчу дію, звуко- і відеозаписувальних технічних засобів є обов'язковим (ст. 107 КПК України).

Кримінальний процесуальний кодекс України в ст. 234 встановлює, що обшук проводиться з метою виявлення та фіксації відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб. Обшук проводиться на підставі ухвали слідчого судді місцевого загального суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

КПК України не містить визначення понять обшуку та огляду. Попри певну схожість у меті, підставі та порядку їх проведення, законодавець визначає їх як окремі за формою та різні за змістом слідчі (розшукові) дії.

У свою чергу, для правоохоронців обшук – це слідча дія, яка є заздалегідь спланованим, добре підготовленим комплексом розвідувальних, оперативно-розшукових, слідчих і організаційних дій з чітко продуманим алгоритмом і тактичними прийомами.

Обшук особи є слідчою (розшуковою) дією, підстави та порядок проведення якої чітко окреслені у КПК України. Зокрема, він може бути проведений у таких випадках: під час затримання особи у порядку ст. 208 КПК України, під час проведення обшуку житла чи іншого володіння особи у порядку ст. 236 КПК України [3].

Обшук – це одна з небагатьох слідчих дій, яка проводиться примусово, без згоди і навіть взагалі без участі осіб, які володіють, користуються обшукуваним приміщенням, автомобілем і т. ін.

Незважаючи на те, що в Україні запроваджено КПК ще в 2012 р., недостатня визначеність термінів «обшук» і «огляд» має місце й у 2020 році, особливо категорично та гостро стоїть питання особистого обшуку особи.

Серед способів збирання доказів, передбачених ч. 2 ст. 93 КПК України, важливе значення має обшук як один з найдивніших та найефективніших способів отримання доказів, оскільки його метою є виявлення та фіксація відомостей про обставини вчинення кримінального правопорушення, відшукування знаряддя кримінального правопорушення або майна, яке було здобуте в результаті його вчинення, а також встановлення місцезнаходження розшукуваних осіб.

Вказана слідча дія посідає особливе місце у зв'язку з тим, що з розвитком технологій змінюються способи, а з ними – засоби і знаряддя вчинення злочинів, зокрема поява нових комп'ютерних пристроїв, засобів спілкування та програм для них (так звані месенджери) тощо, які в деяких випадках можуть бути ледь не єдиними матеріальними джерелами доказів, які мають статус речових [4, с. 112].

Слід зазначити, що нині на законодавчому рівні не закріплено визначення слідчої (розшукової) дії – обшуку. У статті 234 КПК України, крім іншого, зазначено лише його мету та підставу для його проведення. Відсутність нормативного визначення приводить до різноманітності доктринальних підходів до розуміння сутності та змістовного наповнення цієї слідчої (розшукової) дії [5, с. 105].

Нагадаємо, що на думку А. В. Кофанова, «обшук – це обґрунтована доказами, що є у справі, слідча дія, сутність якої полягає у примусовому обслідуванні приміщень, ділянок місцевості, інших об'єктів та окремих громадян з метою виявлення та вилучення знарядь злочину, речей та цінностей, здобутих злочинним шляхом, а також предметів і документів, які мають значення для встановлення істини у справі. Обшук може бути проведений також для виявлення злочинців, які переховуються. Від інших слідчих (розшукових) дій обшук відрізняється передусім своїм пошуковим і примусовим характером» [6, с. 89–90].

Поняття обшуку у двох аспектах: кримінально-процесуальному та криміналістичному. У кримінально-процесуальному аспекті обшук – це самостійна слідча (розшукова) дія, яку проводять з метою виявлення об'єктів, що мають значення для встановлення істини у кримінальному провадженні. Як бачимо, це визначення розкриває мету обшуку, а не його сутність. У криміналістичному аспекті обшук, – це слідча (розшукова) дія, змістом якої є примусове обстеження приміщень і споруд, ділянок місцевості, окремих громадян з метою відшукування і вилучення предметів, що мають значення у справі, а також виявлення розшукуваних осіб. Це визначення було б повнішим, якби до викладення мети цієї слідчої дії додати формування доказової бази в певному провадженні.

У криміналістичній науковій літературі акцентовано увагу насамперед на детальному описі дій слідчого у процесі підготовки до обшуку та на порядку його проведення, огляд же часто залишається поза увагою. Тактичні прийоми обшуку логічно диференціювати залежно від таких двох етапів обшуку: заходи, які слідчий проводить до прибуття на місце проведення обшуку (вивчення матеріалів кримінальної справи, збирання орієнтувальної інформації, визначення часу проведення обшуку, тактико-технічне його забезпечення тощо); заходи, які слідчий проводить після прибуття на місце проведення обшуку (розташування охорони, способи проникнення на об'єкт обшуку, порядок дій слідчого на місці обшуку тощо) [7, с. 180].

Основним недоліком такого диференціювання, як видно, є відсутність чіткого розмежування організаційно-підготовчих заходів і безпосередньо пошукових дій, що призводить до зменшення змістовного наповнення та вагомості тактичних прийомів обшуку.

Характерною особливістю огляду та обшуку є надзвичайно високе психологічне навантаження, адже обшук фактично є протистоянням між слідчим та особою, якої стосується обшук. Погоджуючись зі значущістю психологічних основ проведення обшуку, слід зазначити, що тактичні прийоми не вичерпуються ними.

Проведення огляду та обшуку може характеризуватися як конфліктністю, так і безконфліктністю ситуації, хоча і конфлік-

тність, і безконфліктність слідчої дії є її загальними характеристиками, які не дозволяють заздалегідь обрати потрібну тактику, ті чи інші тактичні прийоми, їх системи [8, с. 54]. Водночас наявність безконфліктних ситуацій обшуку не зменшує вагомості психологічного аспекту в процесі його проведення. Саме тому тактичні прийоми обшуку мають удосконалюватися та трансформуватися на базі знань психології для досягнення максимально позитивного результату цієї слідчої (розшукової) дії. При цьому психологічні характеристики тактичних прийомів слідчого мають враховувати гуманне ставлення до людини, повагу до її гідності та унеможливити негативний психологічний вплив, який може її принизити.

Ефективним способом усунення конфліктних ситуацій є залучення особи, якої стосується обшук, до діяльності слідчого (наприклад, пропозиція слідчого надати йому технічну допомогу, наприклад, відкрити шухляду або шафу, перенести білизну тощо). Процес «спільної» діяльності спонукає особу, якої стосується обшук, до спілкування зі слідчим. Подолати відмову особи, якої стосується обшук, від спілкування у процесі його проведення можна за допомогою тактичного прийому – словесної розвідки [9, с. 431]. Застосовуючи цей прийом, а саме звертаючись до інших учасників обшуку (крім особи, яку обшуковують), слідчий може виявити ставлення особи до тих чи інших дій (переміщення певних предметів у приміщенні, дослідження певних його частин тощо) і так дійти певних висновків щодо місцезнаходження предмета, що є метою обшуку.

Проведення такого специфічного виду обшуку, як особистий обшук, окремо не визначено у кримінально-процесуальному законодавстві, що зумовлює поширення загальних положень про обшук і на особистий обшук без урахування його специфіки та особливостей.

Водночас слід зазначити, що на практиці особистий обшук здебільшого проводять у двох випадках: під час затримання особи (частина третя ст. 208 КПК України), коли стосовно особи, яка перебуває у помешканні, є достатньо даних вважати, що вона переховує при собі предмети або документи, які мають

значення для кримінального провадження (частина п'ята ст. 236 КПК України).

Слід зазначити, що сформульовані у КПК України загальні підстави для проведення обшуку на практиці призводять до різного їх трактування, що породжує різні правові наслідки для кримінального провадження та особи, яку обшукали. Зокрема, в колі науковців і практиків активно обговорюється питання щодо законності застосування положень ст. 234 КПК України (обшук житла чи іншого володіння особи) до таких правовідносин, якими є особистий обшук [10, с. 45].

Згідно з частиною п'ятою ст. 236 КПК України обшук на підставі ухвали слідчого судді повинен проводитися в обсязі, необхідному для досягнення мети обшуку. За рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають у житлі чи іншому володінні, якщо є підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Проте цього формулювання у кримінально-процесуальному законодавстві абсолютно недостатньо для побудови ґрунтовної бази тактичних прийомів проведення особистого обшуку та безпосередньо забезпечення правомірності його здійснення. Зокрема, абсолютно незрозумілими залишаються підстави, достатні для проведення особистого обшуку, а також те, на що має насамперед звертати увагу слідчий.

Як свідчить аналіз слідчої практики, непоодинокими є випадки, коли необхідно провести обшук особи, яка знаходиться за межами житла чи іншого володіння і стосовно якої є підстави вважати, що вона переховує при собі предмети або документи, які вилучені з обігу і мають значення для кримінального провадження. Проте така ситуація не узгоджується з підставами проведення особистого обшуку, про які йдеться у частині третій ст. 208 та частині п'ятій ст. 236 КПК України. У деяких прокуратурах та судах України як вихід з такої ситуації вбачають у застосуванні положень ст. 9 КПК України, в якій зазначено про необхідність використання загальних засад кримінального провадження у разі, коли окремі питання не врегульовано або неоднозначно врегульовано положеннями КПК України, положень ст. 234 КПК Ук-

раїни, що є загальною нормою для обшуку, а також ст. 84, 223, 233 КПК України [10, с. 45].

Така ситуація є неприпустимою, особливо з погляду гуманізації кримінального провадження. Проводячи особистий обшук, слідчий має володіти ґрунтовними знаннями як психологічних аспектів і тактичних прийомів його проведення, так і правовими основами цієї слідчої (розшукової) дії. Тому доцільно наповнити криміналістичну доктрину тактичними прийомами, які регламентують процес проведення особистого обшуку (із зазначенням процедури обстеження тіла особами тієї самої статі або акцентуючи увагу на певних частинах тіла, які можуть виконувати функцію тайників). Крім цього, тактична база слідчого має налічувати і винятково психологічні прийоми, які дозволять зменшити відчуття приниження та напругу особи, яку обшуковують, за допомогою відволікаючих дій слідчого.

У зазначеному контексті слушною є думка Л. Д. Удалової про необхідність нормативного врегулювання підстав і порядку проведення особистого обшуку, яке у чинному КПК України, на жаль, є неповним і має несистемний характер, внаслідок чого дійти висновків щодо підстав і порядку його проведення доволі складно, що призводить до суттєвих труднощів у правозастосуванні цієї слідчої (розшукової) дії [11, с. 11].

Сучасна судова практика вражає іноді, так участь понятих не є обов'язковою під час огляду, який проводиться не в житловому приміщенні. Відповідну постанову у справі № 473/2485/17 Верховний Суд України прийняв 10.12.2020 [12]. Отже, фактично Верховний Суд України встановив, що КПК не передбачає обов'язкової участі понятих під час огляду якщо він проводиться не в житловому приміщенні.

Отже, на основі викладеного можна зробити висновки, що на практиці існують проблеми правового регулювання обшуку особи. Тому необхідно вдосконалити норми законодавства, які регулюють це питання. Зокрема, закріпити визначення поняттям «обшук», «обшук особи» та визначити чіткий перелік підстав застосування обшуку особи.

Проблеми криміналістичної тактики проведення оглядів та обшуків перш за все у правовому полі. В попередніх пунктах

були визначені проблеми, серед яких специфічне місце посідає особистий обшук. Загалом усі правила і тактичні прийоми про проведення особистого обшуку особи відповідно до КПК України можна подати таким чином: 1) суб'єктами проведення особистого обшуку є уповноважена службова особа, слідчий, прокурор (ч. 3 ст. 208 КПК України); 2) обшук особи здійснюється з обов'язковою участю не менше двох понять незалежно від застосування технічних засобів фіксування (ч. 7 ст. 223 КПК України); 3) обшук особи повинен бути здійснений особами тієї ж статі (ч. 5 ст. 236 КПК України); 4) під час обшуку може бути тимчасово вилучене майно затриманої особи (ст. 168 КПК України); 5) результати особистого обшуку зазначаються у протоколі затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину (ч. 5 ст. 208 КПК України).

Слід також звернути увагу на те, що у КПК України відсутня окрема норма, яка б регулювала порядок проведення особистого обшуку. Відсутнє його системне формулювання і в статті 208, і в статті 234, і в інших статтях КПК України. У зв'язку з цим виникають питання, пов'язані із захистом прав учасників кримінального провадження під час особистого обшуку особи при затриманні без ухвали слідчого судді. На практиці застосовують різні способи, так одні суди вимагають дозвіл слідчого судді на проведення особистого обшуку, а іншим – достатньо постанови слідчого, прокурора. До такої суперечності призводять недоліки правового регулювання. А саме, відсутність розмежування між клопотанням про проведення особистого обшуку та обшуку житла чи іншого володіння особи, а в свою чергу законодавцем було виділено об'єкт обшуку на підставі ухвали слідчого судді – житло чи інше володіння особи або частину житла чи іншого володіння особи, де планується його проведення [13, с. 85].

У теорії думки вчених з цього питання теж розділились, одні вважають, що обшук особи, яка затримана уповноваженою службовою особою, не потребує спеціального дозволу слідчого судді, в той час як інші вказують на необхідність такого дозволу.

На практиці часто трапляються випадки, коли судді відмовляють у клопотанні уповноважених осіб про проведення особистого обшуку. Мотивами цього рішення є те, що вирішення слід-

чим суддею на стадії досудового розслідування клопотань про надання дозволу на проведення особистого обшуку КПК України не передбачено, тобто такої процесуальної норми не існує, і слідчий у своєму клопотанні про неї не вказує.

Федорченко А. М., аналізуючи це питання, зазначає, що так Новозаводський районний суд м. Чернігова у своїй ухвалі відмовив у задоволенні клопотання про надання дозволу на проведення особистого обшуку особи, вмотивувавши своє рішення тим, що відповідно до ч. 5 ст. 236 КПК України, за рішенням слідчого чи прокурора може бути проведено обшук осіб, які перебувають у житлі чи іншому володінні, якщо є достатні підстави вважати, що вони переховують при собі предмети або документи, які мають значення для кримінального провадження. Крім того, обшук особи може бути здійснений без ухвали слідчого судді уповноваженою особою, слідчим, прокурором у порядку ч. 3 ст. 208 КПК України. Враховуючи те, що КПК України не передбачено особистого обшуку фізичної особи на підставі ухвали слідчого судді, тому в задоволенні клопотання слід відмовити. Таке саме рішення міститься і в ухвалі Ленінського районного суду м. Миколаєва. Інші суди пішли іншим шляхом і задовольняють такі клопотання, керуючись статтями 234, 235 КПК України. Так, Королівський районний суд м. Житомира у своїй ухвалі задовольнив клопотання про проведення особистого обшуку [13, с. 86].

На цю проблему звернула увагу Л. Д. Удалова, яка пояснює таку практику тим, що особистий обшук відноситься до особливого виду обшуку, має власну специфіку підстав і порядку проведення [14, с. 11]. Тому в цьому випадку існує необхідність чітко визначити в окремій статті перелік підстав застосування особистого обшуку.

Слід окремо звернути увагу на те, що частіше за все фізичний захват особи в передбачених законом випадках, як і її подальше доставлення до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, здійснюється уповноваженими службовими особами тоді, коли відповідні відомості ще не внесені до Єдиного реєстру досудових розслідувань і, відповідно, досудове розслідування ще не розпочате. Так само і необхідність вилучення знарядь

злочину, інших предметів і документів нерідко виникає до оформлення протоколу затримання, одразу після фізичного захвату або доставлення особи до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, коли досудове розслідування за цим фактом ще не розпочате. Виникає питання про можливість проведення обшуку особи уповноваженими органами. Також слід звернути увагу на те, що в теорії досліджується можливість у деяких випадках прирівняти обшук автотранспортного засобу до особистого обшуку, що у свою чергу підвищить ефективність проведення слідчої дії, сприятиме виконанню завдань кримінального провадження і, водночас, не суперечитиме європейській практиці, адже така можливість передбачена КПК Франції (стаття 56 КПК) та Швейцарії (стаття 249 КПК).

На підтвердження такого положення Г. В. Рибікова, Л. Ю. Грекова наводять ухвалу Комсомольського районного суду м. Херсона у справі № 667/6121/14. У судовому засіданні адвокати обвинувачених заявили клопотання про визнання деяких доказів (згідно зі списком, зазначеним у клопотанні) недопустимими з тих підстав, що вони були здобуті в результаті здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов. Так адвокати посилаються на те, що право на проведення обшуку було надано слідчому Н. С. Губіній, а його провів слідчий Д. І. Боляновський. Крім того, під час обшуку був проведений обшук автомобіля, який належить особі 5 без дозволу суду, а обшук особи, не передбачений статтями 223, 233, 234, 236 КПК України. Проте суд залишив це клопотання без задоволення [15, с. 185]. В умовах сьогодення запровадження цього положення призведе до зловживання правами з боку службових осіб та порушення прав осіб, які піддаватимуться обшуку.

Висновки. Дослідивши проблеми криміналістичної тактики проведення оглядів та обшуків, розглянувши тактичний досвід проведення огляду та обшуку в європейських країнах, слід запропонувати зміни до законодавства стосовно вдосконалення правового регулювання оглядів та обшуків.

Пропонуємо внести зміни в ч. 1 ст. 237 КПК України та викласти в такій редакції – «1. Огляд – це слідча (розшукова) дія,

мета якої полягає в дослідженні обстановки місця події шляхом безпосереднього особистого її сприйняття учасниками огляду з метою виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення та інших доказів, – з'ясування механізму події та інших обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Пропонуємо внести зміни в ч. 1 ст. 234 КПК України та викласти в такій редакції – «1. Обшук – це слідча (розшукова) дія, що полягає в примусовому обстеженні приміщень, споруд, ділянок місцевості та інших об'єктів, які перебувають у віданні певних осіб, з метою знайдення та вилучення доказів, що можуть мати значення у справі, або знайдення осіб, що розшукуються, проваджуваному за наявності ймовірних даних про те, що вони приховані в певному місці чи в певної особи».

Список використаних джерел

1. Ткаченко О. Г., Разумейко Н. С. Співучасть та замах в адміністративному праві у правопорушенні, що посягають на режим утримання установ виконання покарань та слідчих ізоляторів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. Вип. 41. Т. 1. С. 116–120.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. Дата оновлення: 11.09.2020. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 02.11.2021).
3. Сінгар М. Обшук і огляд: розмежування та підстави проведення. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8116_obshuk--oglyad-rozmezhuвання-та-pdstavi-provedennу (дата звернення: 02.11.2021).
4. Посвистак О. М. Проблеми забезпечення таємниці досудового розслідування при одержанні дозволу слідчого судді на проведення обшуку. *Публічне право*. 2019. № 1. С. 112–119.
5. Деревняк Д. В. Криміналістична тактика обшуку та особистий обшук: необхідність удосконалення. *Криміналістичний вісник*. 2015. № 2. С. 104–108.
6. Криміналістика: питання і відповіді: навч. посіб. / А. В. Кофанов, О. Л. Кобилянський, Я. В. Кузьмічов та ін. Київ: Центр навчальної літератури, 2011. 280 с.
7. Ковтуненко Л. П. Ситуаційний підхід до тактики обшуку. *Проблеми законності*. 2012. № 118. С. 175–182.
8. Коновалова В. Е., Шепитько В. Ю. Криминалистическая тактика: теории и тенденции: учебное пособие. Харьков: Гриф, 1997. 256 с.

9. Настільна книга слідчого: наук.-практ. вид. для слідчих і дізнавачів / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. Київ: Ін Юре, 2011. 736 с.

10. Комарницька О. Б. Особистий обшук: сучасний стан та перспектива. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. Т. 7. № 2 (23). С. 41–46.

11. Удалова Л. Д. Деякі проблемні питання правозастосування кримінального процесуального законодавства. *Актуальні питання кримінального процесуального законодавства України*: зб. матер. міжвуз. наук. конф. (м. Київ, 26 квіт. 2013 р.) / Національна академія прокуратури України. Київ: Правова єдність, 2013. С. 33–44.

12. Постанова від 10.12.2020 № 473/2485/17 / Верховний Суд. Касаційний кримінальний суд. URL: https://verdictum.ligazak.net/document/93542041?utm_source=jurliga.ligazak.net&utm_medium=news&utm_content=jl01&_ga=2.139341365.768244048.1610443848-894127399.1608654417 (дата звернення: 12.12.2021).

13. Федорченко А. М. Обшук особи у кримінальному провадженні: проблеми правового регулювання. *Інтернаука*: міжнародний науковий журнал. 2018. № 9 (3). С. 84–87.

14. Удалова Л. Д. Деякі проблемні питання правозастосування кримінального процесуального законодавства. *Актуальні питання кримінального процесуального законодавства України* (м. Київ, 26 квіт. 2013 р.): зб. матер. міжвуз. наук. конф. / Національна академія прокуратури України. Київ: Алерта, 2013. С. 8–12.

15. Рибікова Г. В., Грекова Л. Ю. Деякі проблеми правового регулювання обшуку в Україні. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 2. С. 183–187.

Tkachenko O.,

Ph.D. in Law, Associate Professor, Deputy Head
of the Department of Tactical and Special Training,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5640-0906;

Petrochenko L.,

Master student of the 462-nd academic group,
Academy of the State Penitentiary Service, Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6582-8798

PROBLEMS OF FORENSIC TACTICS OF INSPECTIONS AND SEARCHES AND WAYS TO OVERCOME THEM

The problems of forensic tactics of inspections and searches are analyzed and the ways to overcome them are suggested in the article.

The article establishes that among special investigative actions a special place is occupied by a search, which, on the one hand, is one of the most effective and most popular investigative actions in practice, and on the other hand restricts individuals' constitutional rights and freedoms.

According to the Articles 223 and 237 of the Criminal Procedure Code (CPC) of Ukraine, the review is an investigative action aimed at obtaining (collecting) evidence or verifying already obtained evidence in a particular criminal proceeding, which is conducted within the pre-trial investigation of criminal proceedings.

The analysis of the current legislation made it possible to establish that the search is carried out on the basis of the decision of an investigating judge of the local general court (Part 2 of Article 30 of the Constitution of Ukraine and Part 2 of Article 244 of the CPC of Ukraine), if there is sufficient evidence that property, information is in a certain place or in a certain person. Also, in order to identify and record information about the circumstances of a criminal offense, an investigator, prosecutor conducts such an investigative action as an inspection of the area, premises, things and documents.

The article notes that in practice there are problems with the legal regulation of inspection, search and personal search, and therefore it is necessary to improve the legislation governing this issue. In particular, to consolidate the definition of "search", "personal search" and to define a clear list of grounds for application.

After examining the problems of forensic tactics of inspections and searches, considering the tactical experience of conducting inspections and searches in European countries, changes to the legislation in order to improve the legal regulation of inspections and searches are proposed.

In the conclusions it is offered to make changes in Part 1 Article 237 of the CPC of Ukraine, established the need to amend Part 1 of Article 234 of the CPC of Ukraine. We propose to amend Chapter 20 "Investigative (search) actions", supplementing it with Article 234-1 "Personal search"

Key words: inspection, search, types of inspections and searches, tactics of inspections, tactics of searches.

References

1. Tkachenko, O. H., Razumeiko, N.S. (2019), "Complicity and attempt in administrative law in the offense that encroach on the regime of detention of penitentiaries and remand centers", *Scientific Bulletin of the International Humanities University*, No. 41, Vol. 1, pp. 116–120.

2. Ukraine (2012), *Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine*, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (accessed 02 November 2021).

3. Sinhar, M. (2020), *Search and review: delimitation and grounds*, available at: https://biz.ligazakon.net/aktualno/8116_obshuk--oglyad-rozmezhuвання-ta-pdstavi-provedennya (accessed 02 November 2021).

4. Posvystak, O. M. (2019), "Problems of ensuring the secrecy of the pre-trial investigation while obtaining the permission of the investigating judge to conduct a search", *Public law*, No. 1, pp. 112–119.
5. Derevniak, D. V. (2015), "Forensic search tactics and personal search: the need for improvement", *Forensic Bulletin*, No. 2, pp. 104–108.
6. Kofanov, A. V., Kobylianskyi, O. L. and Kuzmichov, Ya. V. (2011), *Forensics: questions and answers: textbook*, Kyiv, Tsentr uchbovoi literatury, 280 p.
7. Kovtunenکو, L. P. (2012), "Situational approach to search tactics", *Problems of legality*, No. 118, pp. 175–182.
8. Konovalova, V. Ye. (1997), *Forensic tactics: theories and trends: textbook*, Kharkiv, Hryf, 256 p.
9. Panov, M. I., Shepitko, V. Yu. and Konovalova, V. O. (2011), *Investigator's indispensable guide: scientific and practical guide for investigators*, In Yure, Kyiv, 736 p.
10. Komarnytska, O. B. (2014), "Personal search: current status and prospects", *Bulletin of the Academy of Advocacy of Ukraine*, Vol. 7, No. 2 (23), pp. 41–46.
11. Udalova, L. D. (2013), "Some problematic issues of law enforcement of criminal procedure legislation", Current issues of criminal procedural legislation of Ukraine, *Proceedings of the Interuniversity Scientific Conference, April 26, 2013*, National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine, Pravova Yednist, Kyiv, pp. 33–44.
12. Ukraine (2020), *Resolution dated 10.12.2020 № 473/2485/17* Supreme Court. Criminal Court of Cassation, available at: https://verdictum.ligazakon.net/document/93542041?utm_source=jurliga.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=jl01&_ga=2.139341365.768244048.1610443848-894127399.1608654417 (accessed 12 December 2021).
13. Fedorchenko, A. M. (2018), "Search of a person in criminal proceedings: problems of legal regulation", *International scientific journal "Internauka"*, No. 9 (3), pp. 84–87.
14. Udalova, L. D. (2013), "Some problematic issues of law enforcement of criminal procedure legislation", Current issues of criminal procedural legislation of Ukraine, *Proceedings of the Interuniversity Scientific Conference, April 26, 2013*, National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine, Alerta, Kyiv, pp. 8–12.
15. Rybikova, H. V. and Hrekova, L. Yu. (2016), "Some problems of legal regulation of search in Ukraine", *Legal Bulletin. Air and space law*, No. 2, pp. 183–187.